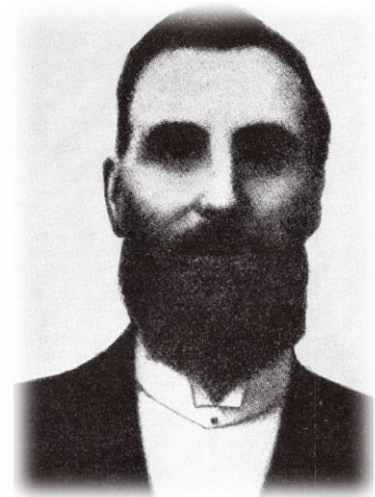

Skirennene på Iversløyken 1866-71

Elling Andersen Bekken, den glemte skipioneren

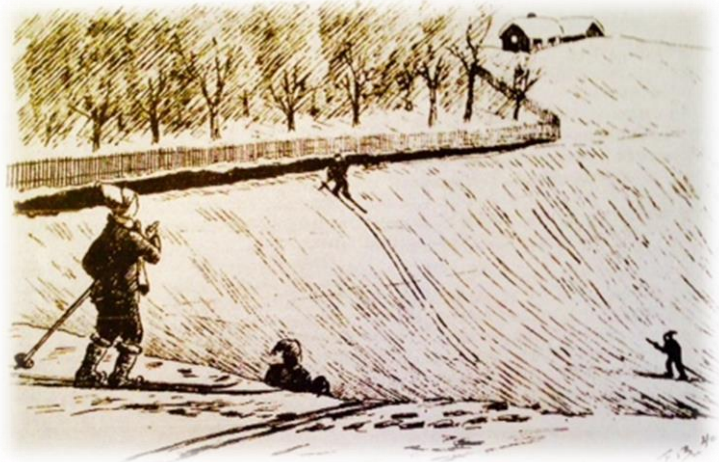
En sen ettermiddag i midten av mars 1866 kom en høyreist flott kar glidende på ski inn til hovedstaden. Med skreppe på ryggen og en lang kjepp i hånden hadde han gått den lange veien fra Soknedalen ved Hønefoss. Furuskiene han benyttet var lånt av ski-maker Ellef Knudsen Berg og var splitter nye. Han var kledd i en flott rundtrøye med sølvknapper som for anledningen var lånt av kompisen, Hans Gulbrandsen Modalen. Et grønt tørkle om halsen smykket det hele. Skiløperen var som tatt ut av eventyret og vakte oppsikt i bymiljøet, men det var nok også meningen. Husmann Elling Andersen Bekken var invitert til å holde et oppvisningsrenn i Christiania etter å ha vunnet flere skirenn i Hønefossdistriktet.

Ved disse rennene gikk han ofte uten stav, noe de andre absolutt gjorde! Staven var en god støtte for skiløperne og ypperlig til å bremse med. Det ble sagt at Elling og ski var ett, han bremset ikke! Dette første rennet i hovedstaden skulle forandre skihistorien for all tid. De lærde er noe uenige om hvem som egentlig arrangerte dette rennet, men det er mest nærliggende å tro at det var *Christiania Vaabenøvelsesforening* med Jørgen Gjerdrum i spissen som var arrangør. (Foreningen arrangerte et *Skiløbermøde* ved Leirfossen på Grorud alt i feb. 1862). Aftenbladet kunne vise til denne annonsen: «*Thorsdag Efttermiddag. Kl 5 vil Husmann Elling Bækken fra Sognedalen gjøre nogle Skiløb i Bakken Ligemod Gamle Akers Kirke. Amatører inbydes til at se og deltage i Løbet.*»

Bekken fant etter hvert en brukbar bakke bak Gamle Aker kirke og laget løyper med flere hopp som tok pusten fra de mange fremmøtte renndagen den 18. mars 1866. Ifølge Trondhjems Aftenblad som refererte fra begivenheten var det svært så folksomt bak kirken: *Det er Sjelden at Hovedstadens Folk have anledning til at se en sliq Idræt, som et ordentlig Skirend med egne Øine; man maa lade sig nøie med Afbildninger Og Beskrivelser, der ofte nok kun give et daarlig Begreb om Tingene. Intet Under var det derfor at en talrig Menneskemasse, uden Tvivl et Par Tusinder igaar Efttermiddag havde samlet seg på Høidene bag Gamle Aker Kirke hvor Vaabenøvelsens Bestyrelse havde arrangert et Skirend og hvor en av Landets raskeste Skiløbere skulde give «Gjæsterolle» for Hovedstadens publikum. Sikkert et Par hundre Skiløbere havde infundet sig, alle Byens store Idrætsmænd troppede op med Gamascher og Ski paa Benene; men kun nogle faa af dem deltog i det egentlige rend. Blant Tilskuerne var ogsaa et ikke ringe Antal Damer, hvoraf mange fandt sig i at vandre gjennem den dype Sne hen til*

«Arenaen» for at beskue Væddekampen i Nærheten, medens dog de fleste holdt sig i ærbødig Afstand oppe på Bakken bag Kirken hvor de ligesom fra de øverste Bænke i et Amfitheater, kunde overskue det hele. Dagens Helt Elling Bekken var naturligvis for det første Maalet for alles Øine. Det var en stor vakker Bondegut med denne Elasticitet i Bevægelse og Gang som er eiendommelig for vore Fjeldbønder. Videre følger en lang beretning om (etter mange frafall underveis) bataljen mellom Bekken og de nordnorske legestudentene Johannes Holmboe og Oscar Nissen. Kontrastene denne ettermiddagen var store både når det gjaldt stil og bekledding. Oscar Nissen var nok litt av et syn der han fløy rundt i løypene i en tetsittende turndrakt og et rødt skjerf rundt livet til publikums store begeistring. Bekken og Holmboe var i mer tidsriktige tradisjonelle vadmelsklær som nok var å foretrekke vinterstid. Skiløperen fra Soknedalen ledet lenge i løypene som var merket opp med flagg i tre forskjellige «baner» med hopp i varierende størrelser. Det største skal ha vært 12 alen høyt, (ca. 4 meter) at publikum her var vitne til skikkelig ekstrem sport er det ingen tvil om. Det ble et forrykende renn ifølge referenten: «For den Ukundige maatte det se ud, som om alle disse Folk med den største Kærlighet lagde an paa at knække Halsen, og at Ingen af dem virkelig gjorde det, saa underlig nok ud.»

Bekken som var uvant med så mange folk rundt seg gikk hodestups i snøen begge gangene i det store hoppet og måtte til slutt gi tapt for Holmboe. Denne klarte til slutt det siste hoppet uten fall, selv om han måtte støtte seg på skiene. At Holmboe i det hele tatt klarte å stå på bena var nesten et mirakel, for i det nest siste hoppet falt han så stygt at han en liten stund var helt borte. Publikum var mer enn nok begeistret og samlet inn 30 specidaler til «fjellbonden» som denne dagen virkelig tente byfolkets skiinteresse. Om han senere på dagen fikk en invitasjon til noen festligheter skriver referenten ingenting om. Historien forteller bare at Elling Bekken bega seg på vei hjemover de 80 km. med klingende mynt i lommen. Vel hjemme igjen og etter noen netters søvn vant han et nytt stort renn i hjemtraktene og nye mynter fant vei ned i bukselommen.....

Centralforeningen for Udbredelse af Legemsøvelser og Vaabenbrug's bestyrelse som var tilstede ved rennet oppfordret straks alle skytterlagene i landet til å arrangere skirenn og utarbeidet senere på året verdens første skiregler. «PS. Dette var før idrettslagenes tid.» Denne høsten i 1866 ble skisporten mer organisert og pengepremiene ble en selvfølge. Det skal sies at det var arrangert over 50 skirenn i Norge før rennet ved Gamle Aker Kirke, men som mye annet den gang var det i hovedstaden de fleste av den bemidlede og fremsynte «eliten» satt.

Verdens første skiregler

Etter Bekkens oppvisning ble det hele satt i system og alt året etter arrangerte *Centralforeningen* selv rennet ved Gamle Aker Kirke. Her var det nå 10 regler å forholde seg til for skiløperne og artig var deler av regel nr. 9: «*Hvis skiløberer skulde falde maa han strax samle sine Ski, Staven osv. sammen og fortsætte Løbet etter den bestemte Plan. Opgiver han konkurrencen, inden Løbene er endt, begiver han sig hen til Bedømmelseskomiteen, anmelder dette og forbliver her, intil Løbernes ende. Foruden hurtighed, vil ogsaa holdning, sikkerhed og en fornuftig Brug av Staven komme i fortrinlig Betragtning ved Bedømmelsen.*»

Rendebanens Begyndelse er ved Eugenias Stiftelses Løkke Matr.No.121 A ved Gedemyrsveien omtrent 192 fod over havfladen.

Inngangspenger var det også; *ved Bjergstien hvor navnlig det kjørende publikum bør følge hen, da der ved den gamle Præstegaard-eller nu Bureauchef L. Egers hus-er god Svinge og holdeplads for sledene, var det 24 shilling for voksne og det halve for Børn under 12 år.* Her var det også inndrettet siddende Pladse for Damerne. Ved porten ved Ytteborgs Øldkjeller (som fortsatt ligger i Akersbakken, nå under Gamle Aker kirkegård) kunne man betale 12 shilling for både barn og voksne. Langs banens indre side passet militærpatruljer på at ingen kom inn på løypene og hindret bedømmelseskomiteens arbeide, for denne ettermiddagen lå tåka tjukk over byen. Selv om det bare var litt over 400 betalende ved dette rennet var det trangt om plassen rundt løypene, det var nok ikke få som hadde sneket seg under sperringene godt skjult av tåke og sludd. Etter endt dyst ble premiene høytidelig overrakt ved skytebanen til Christiania Vaabenøvelsesforening som lå ved Iversløggen, omtrent der Herman Foss´ gate går mot Ila skole.

Centralforeningen holdt skirenn i dette området også i 1868 og 71. Stedet vi kjenner som Iversløggen var verdens første skiarena og et arnested for den organiserte skisporten. I dag er dette området mellom St. Hanshaugen og Gamle Aker kirke. I 1875 og 77 flyttet foreningen sine renn til Vallerbakken i Sandvika grunnet vintre med lite snø.

Elling Andersen Bekken var 26 år i 1866 og i sin beste form etter tømmerhugging og hardt arbeid på gården. Av resultatlistene fra rennet på Iversløggen 9. feb.1867 leser vi at han først ble nr. 4 men flyttet opp til nummer 3, etter at *Andreas Hofsmeyren ble flyttet ned til 13 premie fordi han må ha brukt staven utfor bakke, eller på annen måte gjort seg ufordelaktig bemerket i løypa.*

Sondre Ouersen Nordheim

I 1868 måtte Bekken ta til takke med 2. premie etter Sondre Nordheim som vant i en alder av 43 år. Nordheim som først hadde tilbakelagt ca. 200 km på ski for å være med på Centralforeningens renn med fristende pengepremier. Det var en svært tynn, blek og dårlig kledd telemarking som forbauset byfolket med sine skiferdigheter. For å sitere en av våre skipionerer Fritz Huitfeldt som 17 åring overvar skirennet i 68: *Uten stav, smalsporet, ledig å lett tok han bakkens ujevnheter, spenstig som en stålfjær spratt han til på hoppet og rolig som en fugl svevde han på sine ski. Et lite knekk i knærne viste at han hadde tatt bakken, og et øyeblikk etter hadde han stoppet opp i en elegant telemarksving.* Dommerne var i ekstase, de honorerte hoppet med bedømmelsen *Udmerket og tillegg for virtuositet.* Der de andre bare hadde tåbindinger var skiene til Sondre Nordheim påmontert solide vidjebindinger som gikk bak helen.

Skiene var også innsvingt på midten slik at de var mye lettere å svinge og bremse med enn konkurrentenes. Det ga morgedølingen store fordeler også i langrennet på ca. 2 km. Der var det ingen som klarte å holdt farten til Sondre, med sin kattemyke huskende stil fikk han godt feste oppover i bakkene og nedover var han i en klasse for seg. Som året før var det mange fall i løypa og skiene forsvant både til høyre og venstre. Dette var underholdning av ypperste klasse og med Sondre Nordheims fantastiske oppvisning ble den moderne skiløpingen født på Iversløyken denne dagen.

I 1869 var det snøfritt i hovedstaden og Centralforeningen arrangerte naturlig nok ingen skirenn dette året.

Året etter laget Sondre nye ski til Olav Reinstaul fra Seljord, som også var en skiguru på den tiden. Etter flere dagers overtalelse fikk Sondre Nordheim endelig med kompisen til Iversløyken med pengepremiene som lokkemat. I februar la de i vei, men hva disse karene tenkte da de entret Iversløyken etter nesten 20 mil på ski og fikk vite at rennet var avlyst grunnet snømangel er ikke godt å si, men telemarkingene visste råd. I påvente av litt snø fant de en fin bakke i Vestre Aker der de fikk trent litt før et tynt hvitt teppe la seg i byen. Denne bakken ble ni år senere kjent som Husebybakken

Skirenn på Iversløyken skulle det bli, i Aftenbladet kunne man lese: *"Sondre Ouersen Norheim og Olav Torgrimsen Reinstaul af Telemarken samt jæger no. 46 av Comp. Hans Andreasen fra Nordre Land ville, da et påtænkt almindelig skirend ennu ikke kan avholdes, udføre nogle rend på førstkommende søndag kl. 9 1/2 formiddag fra husene på Eugenia Stiftelses Løkke. Bedste udsigt til banen fra Akers kirke. Bøsser vil blive sendt til erlægelse af frivillig entre"*. Gutta forberedte seg godt og hadde skrapet sammen snø fra hele løkka og klarte å lage til noen store hopp som trakk byfolket til Iversløyken også denne dagen.

Sondre Nordheim prestasjoner i bakken var definitivt ikke glemt. Ved dette showrennet skal Sondre ha hoppet 5 «mælstenger» (godt over 15 m.) og Olav 4. Til slutt gjorde Olav et «ekstralom» på én ski for moro skyld, den andre holdt han i hånden. Da ropte byfolket et rungende hurra og myntene fyltes i bøssa. Premiepotten ble 10 daler på deling og et sølvstau til hver". Så bar det samme veien hjemover til Morgedal.

I 1871 er det påny renn ved Iversløyken, vinneren dette året ble Aslak Smedal fra Seljord, foran Sondre Nordheim og Olav Ånonsen Drangstveit fra Morgedal. Bekken var ikke blant de 10 beste på resultatlistene i det som skulle bli det siste rennet Centralforeningen arrangerte på Iversløyken. Byvintrene var ikke stabile nok, og skiløperne som i starten stort sett var fra snøsikre bygder langt utenfor hovedstaden var lei av det dårlige føret. I 1875 ble foreningens renn flyttet til mer snøsikre Vallerbakken i Sandvika, her vant Olav Ånonsen Drangstveit. Bekken ble henvist til 11. plass og Sondre Nordheim i sitt siste renn ble nr. 16 i en alder av 50 år. 11. plassen må ha vært en stor skuffelse for Bekken som var en av datidens beste og raskeste skiløpere. I mellomtiden hadde han flyttet til hovedstaden og blitt ansatt i Nydalen Companie av Hoffjegermester Otto Gjerdrum som overaskende vant rennet på Iversløyken i 67. Han var dengang offiser og var nok en favoritt for bedømmelseskomiteen som fulgte løperne gjennom hele løypa. **Han var for øvrig bror av Jørgen Gjerdrum som satt i arrangørkomiteen!?** Bekken fikk etter hvert jobb i fargeriet og fungerte som verdens første skitrener for nydølingene vinterstid. I 1876 gjorde han sitt siste hopp som skiløper 36 år gammel da Otto Gjerdrum arrangerte et renn i Mesterbakken ved Nydalen for arbeiderne sine med selveste kong Oscar II tilstede. Bekken ble sendt bud på flere ganger men var ikke å se før han plutselig satte utfor og hoppet bakken ned. Folk var i ekstase over skiheltens prestasjoner men Bekken før hjem uten å snakke med noen. Det var hans avskjed med den organiserte skisporten som han faktisk hadde vært med på å starte. En av hans døtre fortalte i ettertid at Elling Bekken følte seg tilsidesatt av «folk fra kjente slægter». Han hadde ved flere tilfeller etter skirenn blitt tatt til side og fortalt at han ville få 10 eller 11 premie, de *andre* måtte få de første premiene. *De andre* var gjerne fra familier som hadde gitt premier eller stått for arrangementet. En trist slutt for en fantastisk idrettsmann som fikk erfare at skisporten ikke ble ledet på ærlig vis.

Selv etter at Centralforeningen flyttet sine renn fra Iversløyken var stedet en magnet for skiløpingen i mange år til. Åsmund Brekke og Sveinung Svalastoga som fikk henholdsvis 1. og 5. premie ved Husebyrennet i 1881 var blant flere som arrangerte skikurs på Iversløyken. De stolte skiløperne holdt også kurs for damer, denne begivenheten fant sted litt høyere oppe ved den noe flatere Dietrichsons Løkke, Ullevoldveien 49

I dag ligger Iversløyken under stein, betong og asfalt, men går man til toppen av trappen i Brandtsgate står dere der hoppet til Premiebakken en gang lå, starten var på toppen av St. Hanshaugen.

Ronny Ramberg (kan. ski.)

